

ОЭСР. Определены основные направления такой поддержки и меры по ее усовершенствованию.

Ключевые слова: сельское хозяйство, бюджетно-налоговые рычаги, оценка поддержки производителей сельскохозяйственной продукции; оценка поддержки потребителей сельскохозяйственной продукции (CSE) оценка совокупной поддержки сельского хозяйства (TSE)

TRENDS FISCAL PROMOTION OF AGRICULTURE IN UKRAINE

I. I. Dolzhenko

Abstract. The basic trends of fiscal stimulation of agricultural products in Ukraine, the European Union and the OECD. The main focus areas of support and measures for its improvement.

Keywords: agriculture, Budget and tax leverage, valuation support agricultural producers, Consumer assessment of agricultural products (CSE), estimate of total support to agriculture (TSE)

УДК 330.322.16

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАНЬ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В. Б. ЗАХОЖАЙ, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів і кредиту

ПРАТ ВНЗ Міжрегіональна академія управління персоналом,
директор інституту міжнародної економіки та фінансів
ім. Святої Великої княгині Ольги

В. О. КОТЛЯРОВ, старший викладач кафедри фінансів і кредиту
ПРАТ ВНЗ Міжрегіональна академія управління персоналом

Анотація. Визначено пріоритетні напрями для вкладення інвестицій в агропромислові підприємства, сформульовано завдання інвестиційної політики Київської області, визначено, що Україна залишається привабливою для інвестицій і, водночас, вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство. Проте порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відгосол.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, агропромислові підприємства, агропромислові формування, євроінтеграційні процеси

© В. Б. Захожай, В. О. Котляров, 2016

Актуальність. В усі часи продовольча політика відігравала значну роль в економіці будь-якої держави. Проблема забезпечення населення продуктами харчування, а отже, і розвиток сільського господарства, є для уряду однією з найважливіших при формуванні бюджету. На сьогодні інвестування є одним із головних важелів для успішного функціонування як окремого підприємства, так і держави в цілому.

Унаслідок глибокої кризи, пережитої агропромисловим комплексом, особливо цінними є іноземні інвестиції в цю складну, з тривалим строком окупності, сферу економіки. Зарубіжна практика та вітчизняний досвід ринкових перетворень [1] дозволяють сказати, що «запуск» інвестиційного процесу може й повинен початися з галузей, орієнтованих на кінцевий споживчий попит, насамперед, із сільськогосподарського виробництва, харчової й легкої промисловості, тобто з тих галузей, які зазнали найбільшого спаду виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед наукових праць, присвячених зазначеним проблемам, слід виокремити дослідження вітчизняних вчених: І. О. Бланка, Л. В. Молдаван, П. Т. Саблука, Т. В. Мацибори, С. В. Мочерного, В. М. Гейця, А. М. Кандиби, С. І. Пирожкова, С. І. Соколенка, А. І. Сухорукова, В. М. Трегобчука, М. С. Герасимчука, А. Ф. Гойка, А. С. Філіпенка, А. Е. Юзефовича, С. М. Кваші, І. І. Лукінова, В. І. Губенка, Я. А. Жаліла. Поміж зарубіжних науковців необхідно відзначити праці Є. В. Балацького, Булатова, М. Портера, В. Є. Рибалкіна, Р. Вернона, Ч. Кіндельбергера, В. М. Коллонтай, М. М. Лівенцева, С. Ліндера, П. Мозіаса, Е. Хекшера, Б. Оліна, С. Робока, П. Самуельсона, В. Леонтьєва, К. Сіммондса, Л. Уелса, І. П. Фамінського. Питання стану інвестиційної діяльності агропромислових підприємств розглянуте широким колом вітчизняних та зарубіжних учених, однак сучасна політико-економічна ситуація потребує подальшого поглибленого вивчення проблем залучення інвестицій в агропромислові підприємства Київської області.

Мета дослідження – висвітлення сучасних тенденцій та перспектив інвестиційної діяльності агропромислових формувань Київської області в розрізі євроінтеграційних процесів.

Результати дослідження та їх обговорення. Агропромисловий сектор України потребує інвестування оскільки він є стратегічною областю економіки держави, яка характеризує обсяги пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, формує валютні прибутки держави за рахунок експорту, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Сільське господарство є базою для розвитку інших галузей економіки, що забезпечує продовольчу безпеку всередині країни, вирішує питання зайнятості населення, і стимулює стратегічний розвиток регіону. Активна інвестиційна діяльність в аграрному секторі сприяє збільшенню обсягів сільськогосподарського виробництва, підвищенню прибутковості аграрних підприємств, розширенню їх виробничої діяльності та, як результат, створенню додаткових робочих місць на селі, а також на промислових

підприємствах, зростанню рівня задоволення споживчих потреб населення всієї країни й поліпшенню розвитку соціальної сфери села. [2]

В умовах дефіциту фінансових і матеріальних ресурсів для забезпечення подальшого розвитку галузей агропромислового комплексу України потрібні значні інвестиції. За обмеженості внутрішніх джерел вагомим чинником фінансового забезпечення, техніко-технологічного оновлення та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва може стати іноземний капітал як основний канал надходження інновацій. Проте обсяги залучення іноземних інвестицій в аграрне виробництво залишаються нині незначними, що зумовлено несприятливими політичними, соціально-економічними та екологічними чинниками. Аграрний сектор України стає привабливим для іноземних інвесторів. За підрахунками фахівців, агропромислового комплексу необхідно близько 20 млрд дол., проте за останні 18 років надійшло лише 2,5 млрд дол. [3].

За даними Держстату, у 2015 р. в економіку України іноземні інвестори вклали 3763,7 млн дол. США та вилучено 891,3 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за рахунок переоцінки, втрат та перекласифікації, за даними Держстату, за цей період становить 5245,8 млн дол. США.

Рис. 1. Обсяг залучених із початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31.12.2015 року становив 43371,4 млн дол. США*

*Джерело: [4].

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,0% від загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 11 744,9 млн дол. США, Нідерланди – 5610,7, Німеччина – 5414,3, Російська Федерація –

3392,1, Австрія – 2402,4, Велика Британія – 1852,5, Віргінські Острови (Брит.) – 1798,9 США, Франція – 1528,1, Швейцарія – 1364,2 та Італія – 972,4 млн дол. США [4].

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у 2015 р. залишаються: промисловість 55,4 млрд грн, будівництво – 24,7 млрд грн, інформація та телекомунікації 17,6 млрд грн, сільське, лісове та рибне господарство – 17,2 млрд грн, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 12,7 млрд грн.

Рис. 2. Розподіл освоєних капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності (у % до загального обсягу)*

*Джерело: [4].

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2015 р. освоєно 69,3% капіталовкладень.

Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 8,8%.

За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 4,4% капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 3,9% від усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 11,6%. Інші джерела фінансування становлять 2,0%.

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство й порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

У рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2015 р., опублікованому компанією BDO, Україна за рік піднялася на 20 позицій.

Рис. 3. Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування, %*

*Джерело: [4].

Україна в рейтингу розташовується на 89-му місці і входить до переліку країн, що показали найкраще зростання за рік, нарівні з Білоруссю і Латвією. У 2014 р. наша країна займала 109-те місце.

У рейтингу легкості ведення бізнесу, що його укладає Світовий банк, Україна посіла 83-тє місце і покращила свої позиції на 4 пункти, порівняно з минулим роком.

У доповіді Doing Business 2016 відзначається, що ключовою реформою, яка сприяла підвищенню рейтингу України, є спрощення реєстрації бізнесу. Так, у сфері реєстрації підприємств Україна посіла 30-те місце та покращила свої позиції на 40 пунктів, порівняно з минулим роком. В Україні скорочено час на реєстрацію підприємства платником податків та скасовано збір за державну реєстрацію бізнесу [4].

Для підприємств аграрного сектору України однією з головних проблем є залучення інвестиційних та інноваційних ресурсів. Більша кількість матеріальних і нематеріальних необоротних активів надходить на підприємство внаслідок здійснення капітальних інвестицій, які, по суті, є сукупністю витрат на придбання або створення цих активів. На сільгосппідприємствах в окрему групу капітальних інвестицій виділяють ще й витрати на закладання й вирощування багаторічних насаджень, меліорацію та іригацію земель [5]. Залучення інвестиційних ресурсів в аграрну економіку країни шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, включаючи питання законодавчого забезпечення гарантій збереження капіталу і оподаткування, мають вагоме практичне значення.

Інвестиції – «локомотив» розвитку Київської області. Останнім часом регіон стає дедалі привабливішим для інвестування. Будь-який інвестор, перш ніж інвестувати кошти в підприємства Київщини та пропонувати свої проекти, буде оцінювати економічний потенціал регіону, географічне положення, основні показники діяльності великих

підприємств і т. д. Для залучення іноземних інвестицій та сприяння розвитку вже створених підприємств запроваджено практику тісної співпраці місцевих органів виконавчої влади з об'єднаннями підприємців та окремими керівниками суб'єктів господарської діяльності.

Київська область має високо розвинене сільськогосподарське виробництво. За обсягами основних видів сільськогосподарських культур Київська область займає одне з провідних місць серед інших регіонів України. Кліматичні умови сприяють вирощуванню в Київській області переважної більшості сільськогосподарських культур Європи, зокрема зернових (пшениці, ячменю, кукурудзи, гречки, проса), цукрових буряків, льону, картоплі, овочів, плодів, ягід, кормових культур, утриманню великої рогатої худоби молочного та м'ясного виду, свиней, птиці, розвитку вівчарства. Найбільшими агропромисловими підприємствами Київської області є:

- ТОВ СП «Нібулон» (Переяслав-Хмельницький, Тетіївський райони);
- ТОВ "Комплекс Агромарс" (Вишгородський район);
- ФГ «Кегичівське» (Васильківський район);
- ПАТ "Яготинський маслозавод" (Яготинський район);
- ТОВ «Баришівська зернова компанія» (Баришівський район);
- ДП НДВАК «Пуща-Водиця» (Києво-Святошинський район);
- ТОВ «Нива Переяславщини» (Переяслав-Хмельницький район);
- ТОВ «Українська молочна компанія» (Згурівський район);
- ПАТ «Переяславський ЄКХП» (Переяслав-Хмельницький район);
- ПАТ «Миронівський хлібопродукт» (Миронівський район);
- ПАТ «Монделіс Україна» (Вишгородський район);
- ТОВ «Білоцерківський молочний комбінат» (Білоцерківський р-н);
- Оптовий ринок сільськогосподарської продукції «Столичний» (Києво-Святошинський район) [6].

Більша кількість матеріальних і нематеріальних необоротних активів надходить на підприємство внаслідок здійснення капітальних інвестицій, які, по суті, є сукупністю витрат на придбання або створення цих активів. На сільгосппідприємствах в окрему групу капітальних інвестицій виділяють ще й витрати на закладання і вирощування багаторічних насаджень, меліорацію та іригацію земель.

Залучення інвестиційних ресурсів в аграрну економіку країни шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, включаючи питання законодавчого забезпечення гарантій збереження капіталу і оподаткування, мають вагоме практичне значення.

Таким чином, враховуючи інвестиційний потенціал регіону, формування та реалізація інвестиційної політики в Київській області передбачають здійснення таких заходів:

- доступна і повна інформація про об'єкти інвестування;
- критерії визначення переможців у разі тендерів за право;
- зрозумілий механізм оцінки вартості прав;
- державні заходи стимулювання і підтримки інвесторів.

SWOT- аналіз Київської області*

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Вигідне географічне розташування області. 2. Інвестиційно-привабливий регіон України. 3. Значний транзитний потенціал та розвинена транспортна інфраструктура. 4. Сприятливі умови для ведення сільського господарства. 5. Висококваліфіковані трудові ресурси. 6. Ведеться база даних інвестиційних пропозицій області з метою залучення потенційних інвесторів.	1. Розділення території області р. Дніпро. 2. Значна протяжність області з півночі на південь. 3. Відсутність на території області технологічних парків, інноваційних фондів і компаній та агропромислових кластерів. 4. Низька зайнятість населення в сільській місцевості, відсутність робочих місць у невеликих містах та селищах.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
1. Адаптація до сучасних європейських стандартів. 2. Вступ України до Європейського Союзу. 3. Розвиток альтернативної енергетики. 4. Впровадження електронного урядування. 5. Отримання міжнародної технічної допомоги. 6. Децентралізація та регіональний розвиток.	1. Політична і соціально-економічна нестабільність. 2. Загострення чи продовження воєнного конфлікту на сході. 3. Нестабільність курсу національної валюти. 4. Підвищення вартості всіх видів ресурсів. 5. Монополізація ринків, відсутність конкуренції. 6. Відтік робочої сили до Києва. 7. Значна частка тіньової економіки. 8. Складність процедур сертифікації та стандартизації товарів та послуг.

*Джерело: [4].

Відповідно до заданих умов, можна сформулювати такі завдання інвестиційної політики Київської області:

- підвищення загальної інвестиційної привабливості регіону;
- утворення нових робочих місць;
- розвиток інфраструктури області;
- формування здорового конкурентного середовища;
- підтримання сприятливого екологічного клімату в регіоні.

Безсумнівно, що процес інвестування в регіоні потребує управління. Основним принципом управління інвестиціями може бути створення централізованої системи, основними цілями якої будуть:

- стимулювання інвестиційної діяльності в регіоні;
- підвищення інвестиційної привабливості регіону.

У зв'язку з цим, система управління повинна будуватися по трьох основних напрямках.

1. Регіональні заходи: створення нормативно-правової бази для залучення інвестицій в регіон; створення регіонального фонду за страхування інвестицій; створення спеціалізованого регіонального органу по координації інвестиційної діяльності.

2. Корпоративні заходи: стимулювання створення інвестиційно-активних підприємств та поліпшення їх іміджу за межами регіону; підтримка перспективних підприємств.

3. Фіскальні заходи: інвестиційне податкове кредитування; реструктуризація взаємних боргів; нетарифне регулювання економічних відносин [5].

Основними умовами проведення розумної і привабливою для інвесторів політики є такі: Створення та реалізація такої системи заходів, яка в майбутньому дала б змогу підвищити інвестиційну привабливість агропромислових формувань Київської області й здійснити комплекс перетворень для підвищення своєї бюджетної ефективності.

Підбиваючи підсумок відзначимо, що основною перспективою інвестиційного розвитку Київської області – перетворення її в таку, що динамічно розвивається, інноваційно-активну, конкурентоспроможний, екологічно благополучний регіон, націлений на повномасштабний приплив інвестицій, які виступають основною рушійною силою розвитку області [3].

Зарубіжна практика і вітчизняний досвід ринкових перетворень дозволяють зробити висновок, що «запуск» інвестиційного процесу, що створює основу для стійкого зростання вітчизняного виробництва, може й повинен початися з галузей, орієнтованих на кінцевий споживчий попит, однією з яких є агропромисловий комплекс. На процес залучення інвестицій в АПК впливає ряд факторів, таких як:

- загальні фактори обмеження;
- фактори обмеження інвестиційного попиту;
- фактори обмеження інвестиційної пропозиції;
- недолік власних фінансових ресурсів;
- відсутність у цілому сприятливого інвестиційного середовища для інвесторів;
- невизначеність макроекономічної політики щодо АПК, у т. ч. неефективність цінової політики;
- інвестиційні ризики;
- низькі ціни на продукцію сільгоспвиробників;
- високий відсоток комерційного кредиту;
- відсутність механізму залучення приватного капіталу для використання інвестицій на основі запровадження відповідних нормативно-правових актів [1].

Висновки і перспективи. Отже, проведений моніторинг інвестиційної діяльності України, дає змогу виокремити пріоритетні

напрями для вкладення інвестицій в агропромислові підприємства, якими мають бути:

- високотехнологічне виробництво, що забезпечує глибоку переробку сировини та зниження енергоємності виробництва, поєднує високу додану вартість і інновації;
- виробництва і види діяльності, які базуються на використанні унікальних місцевих сировинних ресурсів, а також ті, які забезпечують екологічну безпеку області;
- кластери, що мають метою досягнення якісно нового рівня конкурентоспроможності агропромислової галузі на рівні конкретних регіонів області.

Список літератури

1. Лаготюк В. О. Проблеми і перспективи інвестування в аграрній сфері [Електронний ресурс] / В. О. Лаготюк. – Режим доступу : <http://intkonf.org/lagotyuk-vo-megera-aa-vdovichen-aa-problemi-i-perspektivi-investuvannya-v-agrarniy-sferi/>
2. Чуб Б. А. Инвестиционная стратегия корпорации на региональном уровне / Б. А. Чуб, А. В. Бандурин. – М., 1998. – 138 с.
3. Інвестиційна діяльність в Україні 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/>
4. Програма залучення інвестицій та поліпшення інвестиційного клімату в Київській області на 2016–2018 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://invest-koda.org.ua/programa_zaluchennja_investitsij_ta_polipshennja_investitsijnogo_klimatu_v_kijivskij_oblasti_na_2016_2018_roki
5. Карамушко Н. А. Інвестиційна привабливість АПК [Електронний ресурс] / Н. А. Карамушко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VSUNU/2011_7_2/Karamuschko.pdf
6. Борејко І. П. Оцінка інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки / І. П. Борејко // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 74–80.

References

1. Lahotiuk, V. O. (2010). "Problems and prospects of investment in the agricultural sector" available at: <http://intkonf.org/lagotyuk-vo-megera-aa-vdovichen-aa-problemi-i-perspektivi-investuvannya-v-agrarniy-sferi> (Accessed 10 September 2016).
2. Chub, B. A. (1998). Investicionnaja strategija korporacii na regional'nom urovne [The investment strategy of the Corporation at the regional level], Moscow, Russia.
3. Investment activity in Ukraine (2015). "Staff report". Available at: <https://www.google.com.ua/>.
4. The program of attraction of investments and improvement of investment climate in Kyiv region for the years 2016–2018 (2015). Available at: http://invest-koda.org.ua/programa_zaluchennja_investitsij_ta_polipshennja_investitsijnogo_klimatu_v_kijivskij_oblasti_na_2016_2018_roki (Accessed 10 September 2016).
5. Karamushko, N. A. (2011). "The investment attractiveness of agriculture". Available at: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VSUNU/2011_7_2/Karamuschko.pdf (Accessed 10 September 2016).

6. Borejko, I. P. (2009). "Assessment of investment activity of the enterprises of agrarian sector of economy", *Ekonomika APK*, 12, 74–80.

ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АГРОПРОМЫШЛЕННЫХ ФОРМИРОВАНИЙ КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

**В. Б. Захожай,
В. О. Котляров**

Аннотация. *Определены приоритетные направления для вложения инвестиций в агропромышленные предприятия, сформулированы задачи инвестиционной политики в Киевской области, определено, что Украина остается привлекательной для инвестиций, в то же время она не находится в стороне от мировых процессов, является достаточно интегрированной в мировое хозяйство однако нарушение макростабильности на внешних рынках имеет свое отражение.*

Ключевые слова: *инвестиции, инвестиционная деятельность, агропромышленные предприятия, агропромышленные формирования, евроинтеграционные процессы*

TRENDS AND PROSPECTS OF INVESTMENT ACTIVITY OF THE AGRICULTURAL UNITS OF THE KIEV REGION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

**V. B. Zahozhai,
V. O. Kotlyarov**

Abstract. *The article identifies priority directions for investments in agricultural enterprises, stated objectives of the investment policy in the Kiev region, it was determined that Ukraine remains attractive for investment, at the same time, she is not aloof from the world processes, is sufficiently integrated into the world economy, however, the violation of macro stability in foreign markets is reflected.*

Keywords: *investments, investment activity, agricultural enterprises, agro-industrial formation, the European integration processes*